

Toelichting programma 9 januari 2022 14:30 Het Concertgebouw Amsterdam

Er is veel te zeggen voor de her en der gebezigde opmerking dat de muziek van de twintigste eeuw begint bij Claude Debussy. Hij was het immers die de functionele harmonie losliet, de harmonie gebaseerd op de wetmatigheden van de klassieke tonaliteit die ook nog gold voor Richard Wagner en de laatromantische componisten na hem. Zij dreven de harmonische wetten tot het uiterste, maar lieten ze niet los. Daar was iemand als Debussy voor nodig. Zijn werk had ook direct invloed op de volgende generatie componisten. Sergej Prokofjev, George Enescu. Sergej Rachmaninoff, allemaal profiteerden ze in meer of mindere mate van de wegen die Debussy geopenbaard had. Allemaal beseften ze dat de traditionele harmonie, melodie en vormleer niet overboord gezet hoefden te worden, maar anders ingekleurd konden worden. Het leverde een diversiteit aan wegen op die de eerste decennia van de twintigste eeuw kenmerkten. Prokofjev probeerde zijn revolutionaire geest te beteugelen met referenties aan het gekende, Enescu neigde steeds meer naar de Roemeense volksmuziek als voedingsbodem voor zijn werk en Rachmaninoff wist zijn romantische inborst pit en sjeu te geven met harmonische wendingen die hij zonder het werk van Debussy te spelen waarschijnlijk nooit bedacht zou hebben.

‘Music is enough for a lifetime, but a lifetime is not enough for music’ zo luidt een vaak geciteerde uitspraak van Sergej Rachmaninoff. Als iemand de waarheid van deze opmerking illustreert dan is het wel Claude Debussy. In 1915 begon hij vol goede moed aan een serie van in totaal zes sonates voor verschillende instrumentcombinaties. Hij schreef een cellosonate en de sonate voor fluit, altviool en harp en in 1916 begon hij, terwijl zijn gezondheid steeds slechter werd aan de derde sonate in de reeks, de sonate voor viool en piano. Hoewel het titelblad nog steeds melding maakt van zes sonates, zou het zover niet meer komen. De **Vioolsonate** werd Debussy’s zwanenzang. Het werk, opgedragen aan zijn vrouw en nog door Debussy zelf in première gebracht met violist Gaston Poulet, is karakteristiek voor de organische rapsodische stijl van de componist. Elke frase lijkt als vanzelfsprekend uit de voorgaande voort te komen. Zo is het tweede thema van het eerste deel een uitwerking van het tweede deel van het eerste thema. Dat hele eerste thema komt gevarieerd weer terug in de, gezien Debussy’s fysieke omstandigheden, verbazingwekkend luchtige finale. Het virtuoze Intermède beviel het publiek bij de première zo dat men schreeuwde om een bissering. ‘Daar heb ik mij met klem tegen verzet’ schreef Debussy nadien. ‘Vooral omdat ik de eenheid van de complete sonate wilde eerbiedigen. Uiteindelijk hebben we de hele sonate nog een keer moeten spelen.’

Hoewel Sergej Prokofjev zeker aan het begin van zijn carrière de Russische autoriteiten de stuipen op het lijf joeg met zijn vooruitstrevende partituren had hij ook een grote belangstelling voor de barokmuziek. Zo modelleerde hij zijn **Eerste vioolsonate opus 80** die hij opdroeg aan David Oistrakh naar een sonate van Georg Friedrich Händel en volgde hij het langzaam-snel-langzaam-snel-model van de barokke kerksonate. De eerste schetsen stonden al in 1936 op papier, maar het zou tot 1944 duren eer de componist het werk voltooide. De vier delen etaleren beurtelings zowel de lyrische en wat sinistere kant van de componist (het eerste en derde deel) als zijn motorische en energetische invalshoek (delen twee en vier). Volgens zijn Russische biograaf Israel Nestyev vormen de vier delen een muzikale weerslag van de problemen met de Russische machthebbers die Prokofjev ondervond nadat hij in 1935 na zeventien jaar uit de Verenigde Staten was teruggekeerd om zich weer in de Sovjet-Unie te vestigen. Prokofjev liet zich doorgaans niet zo uit over deze problemen en zweeg al helemaal over eventuele buitenmuzikale associaties in zijn composities. Alleen over de laatste sectie

van het eerste deel van zijn eerste Vioolsonate, die ook even terugkeert aan het slot van het laatste deel, schreef hij veelzeggend dat het moest klinken ‘alsof de wind over een begraafplaats waait.’

De Roemeen George Enescu al heel jong bekend als pianotent. Hij studeerde op 13-jarige leeftijd af aan het Conservatorium van Wenen en een jaar later betrad hij het Conservatorium van Parijs. Ook als componist was hij er al vroeg bij. Op vijfjarige leeftijd schreef hij zijn eerste werken. In Parijs kwam de erkenning voor de componist Enescu toen hij in 1903 meedeed aan een wedstrijd uitgeschreven door het tijdschrift Musica. De jury met onder anderen Claude Debussy en Vincent d'Indy in de gelederen beloonde de jonge componist met de eerste prijs voor wat later als zijn Suite nr. 2 op. 10 gepubliceerd zou worden. Het effende de weg voor Enescu die ook als pianist furore maakte. Toch zou het nog tot 1924 duren eer hij zich aan een pianosonate waagde. In 1912 schreef hij al een Allegro dat bedoeld was als eerste deel van wat later zijn **Sonate nr. 1 opus 24** zou worden, maar dat legde hij opzij. In 1924 pakte hij het deel weer op en onderbrak hij het werk aan de opera Oedipe om een driedelige sonate te schrijven die hij vele jaren eerder beloofd had aan de Zwitserse pianist Emil Frey die vanaf 1907 tot het begin van de Eerste Wereldoorlog hofpianist was in Roemenië. Het bleek het wachten waard. Enescu leverde een sonate af die een perfecte samenvatting geeft van verschillende muzikale wegen van de eerste decennia van de twintigste eeuw. Het eerste deel lijkt een soort sonatevorm die wordt vertroebeld door Debussiaanse harmonieën, het razende tweede deel biedt het neoklassieke van Ravel en Stravinsky, het motorische van Prokofjev en de onregelmatige ritmes van de Roemeense volksmuziek en het derde deel is de poëtische eigenzinnige conclusie die Enescu uit dit alles trok, een synthese van al het voorgaande.

Sergej Rachmaninoff geldt als de romanticus onder de vroeg twintigste-eeuwse pianisten-componisten. Toch was hij enorm geïnteresseerd in de muziek die om hem heen geschreven werd. Zo speelde hij regelmatig werk van Debussy, van wie hij een stuk harmonische vrijheid meekreeg, en van Maurice Ravel, met wie hij de liefde voor de barokmuziek deelde. Die liefde bracht hem er in 1931 toe om zijn **Variaties op een thema van Corelli opus 42** te schrijven. Een atypisch Rachmaninoff-werk dat zijn laatste compositie voor piano solo betekende en ook het enige stuk dat hij schreef nadat hij Rusland had verruild voor de Verenigde Staten. Het werk dat hij opdroeg aan violist Fritz Kreisler bestaat uit twintig korte variaties op Corelli's versie van het fameuze Folia-thema uit zijn Sonate op. 5 nr. 12. Rachmaninoff speelde het regelmatig tijdens concerten. Nadat de Russische machthebbers toestonden dat de Corelli-varianties ook in Rusland uitgevoerd mochten worden raakte de componist het stuk nooit meer aan.

Paul Janssen

De Chinese violist **Qingzhu Weng (2001)** begon op 4-jarige leeftijd met vioolspelen. Zijn eerste lessen kreeg hij van Ai Jian aan het Institute for the Early Advancement of the Musically Highly Gifted (IFF), 2014-2017. Momenteel studeert Qingzhu bij Krzysztof Wegrzyn aan de Hochschule für Musik, Theater und Medien in Hannover. 2021. In 2016 won hij de 1ste prijs bij de Duitse nationale competitie 'Jugend musiziert'. In 2017 de 4de prijs en EMCY-prijs bij de International Competition for Violin, Kloster Schöntal. In 2018 won hij in België de 1ste prijs bij de Ysaÿe International Music Competition in Liège en de 3de prijs bij de Tibor Junior International Violin Competition. Zijn eerste recital vond plaats in China op 11-jarige leeftijd. In 2017 gaf hij 3 recitals in Bologna, San Marino en Imola en in 2018 in Hannover en Bergen (NL). Qingzhu trad op tijdens het openingsconcert van het muziekfestival: 'Klassik in der Altstadt' in de Kreuzkirche in Hannover, hij bracht werken van Bach, Paganini, Ysaÿe en Paganini ten gehore. Hij was solist met de Studentische Philharmonie Hannover, het Loh-Orchester, het Pforzheim Chamber Orchestra, het HEMU Orchestra en de Kremerata Baltica.

De Japanse pianiste **Natsumi Ohno** studeerde in Tokyo voordat ze haar Konzertexamen behaalde bij Professor Bernd Goetzke aan de Hochschule für Musik, Theater und Medien Hannover. Naast haar solo carrière heeft zij zich gespecialiseerd in Lied- en Instrumentbegeleiding. Natsumi won het internationale kamermuziekconcours "Premio Trio di Trieste" en het internationale pianoconcours "Citta di Sulmona". Daarnaast trad zij op bij verscheidene masterclasses en muziekfestivals. Natsumi is sinds 2007 werkzaam bij de Hochschule für Musik, Theater und Medien in Hannover en begeleidt in de zomer de vioolstudenten bij de masterclasses van The International Holland Music Sessions.

De Russische pianiste **Daria Parkhomenko (1991)** begon op 4-jarige leeftijd met pianospelen. Daria studeerde aan de Rostov Special School attached to Rachmaninov State Conservatoire (2003-2013) bij Sergei Osipenko. Sinds 2013 studeert ze bij Stephan Simonian aan de Hochschule für Musik und Theatre Hamburg en sinds 2017 bij Eliso Virsaladze aan Scuola di Musica Fiesole, Italië. Bij de Ciurlionis International Piano Competition in Litouwen 2015 won Daria de 2de prijs. Ook bij de NUOVA COPPA PIANISTI International Piano Competition (Italy, 2016) behaalde ze de 2de Prijs. Een 1ste prijs won ze bij de Pietro Ladeluca Piano Competition in Carsoli 2017, Italië. In 2014 gaf Daria een belangrijk recital in de Mariinsky Concert Hall tijdens het Festival 'The faces of modern pianism' (St. Petersburg, Rusland) – Beethoven, Shumann, C. Vine. In het stadhuis van Hamburg waren werken van Schubert en Mussorgsky te horen. In 2017 speelde ze met het Trio HON werken van Mendelssohn en Shostakovich in de Laeszhalle in Hamburg. Daria soleerde onder meer met Norddeutsche Philharmonic o.l.v. Wojciech Rajski 2016 – Mozart Concerto №20; 2 concerten van Rachmaninov speelde ze met het Kaunas Orchestra o.l.v. Jung Hung Park en het Taiwan Artists Symphony Orchestra o.l.v. Ching-Ming Lu.